

Verslag Groep A: Elke inzet heeft zijn betekenis.

Beide werkgroepen werden ingeleid door **een summiere beschrijving van ATD vierde wereld** door Maria Van Schoonlandt. ATD vierde wereld is een organisatie gesticht door Père Joseph die nu, verspreid over verschillende landen in Europa, de strijd met armoede aangaat. In België is er een nationaal secretariaat in Brussel, maar ook regionaal zijn er tal van groepen actief. ATD vierde wereld heeft ook sterk meegewerkt aan het armoederapport en hieruit zijn enkele werkgroepen ontstaan. Eén van die werkgroepen ging specifiek over arbeidsparticipatie. Deze werkgroep bezocht enkele projecten die een goed voorbeeld zijn van hoe vrijwilligerswerk armen weer een plaats geeft binnen de samenleving.

Zo is er de **Chamberie** in Etterbeek. Dit is een sociaal restaurant waar ouderen en geïsoleerden samen met andere buurtbewoners kunnen komen eten aan een democratische prijs. Als deze mensen de stap zetten naar het restaurant, worden ze daar aangesproken of ze eventueel niet bereid zijn een handje te helpen in het restaurant. Op die manier geraken de mensen uit hun isolement en krijgen ze weer het gevoel nuttig te zijn.

De **'Depaneurs St. Martin'** zijn een tweede goed voorbeeld van hoe vrijwilligerswerk de armen weer erkenning geeft van de samenleving. De 'depaneurs' helpen mensen verhuizen en halen ook huizen leeg van overledenen en knappen de eventueel nog goede meubelen op om aan andere armen door te geven. Op die manier worden ze door de maatschappij weer als nuttig gezien en krijgen ze ook erkenning.

Daarnaast werd de **grote solidariteit onder de armen** nog een onderstreept. Armen helpen andere armen materieel (bijvoorbeeld kinderkleertjes doorgeven), financieel (bijvoorbeeld geld lenen als de uithuiszetting dreigt), praktisch (helpen bij klusjes), opvang (kinderen van school halen) en sociaal (mee gaan naar officiële instanties).

Ook **lid zijn van ATD** vierde wereld help de armen om weer een plaats te bemachtigen binnen de maatschappij.

Voor de discussie echt van start kon gaan, werd door de voorzitter nog de stelling geponeerd dat het wettelijk kader voor 'vrijwillige inzet' moet veranderen. Nu zit dit onder het departement sociale zekerheid en werk, waarbij de nadruk veel meer ligt op de bestraffing van zwartwerk, dan op de erkenning voor de inzet. Veel beter zou dit ondergebracht worden **onder het departement cultuur**, want zo kwam uit de discussie ook naar voor: "mensen die met vrijwillige inzet zichzelf en de maatschappij veranderen geven cultuur een nieuwe betekenis". Nu draait cultuur enkel rond consumeren, maar door dit te doen wordt het begrip cultuur te veel verengd.

Hierna kwam echter de opmerking dat de regeling voor vrijwilligers bij cultuur net dezelfde is en dat dit dus niet echt een oplossing biedt. De echte oplossing zou er in liggen op de wetgeving aan te passen, waarover verder in dit verslag meer.

Een van de eerste punten die in beide tafels naar boven komt is de grote nood die de armen hebben aan **erkenning** van de maatschappij.

Een mooi voorbeeld hiervan zijn de vergaderingen van de **volksuniversiteit** die specifiek gaan over de vraag wanneer armen zich de laatste tijd nog belangrijk hebben gevoeld. Uit deze vergadering kwam ook naar voor dat belangeloze inzet niet genoeg gewaardeerd wordt door de samenleving.

Deze erkenning is nochtans zeer belangrijk, want vrijwilligerswerk (en vooral de erkenning die de armen hiervoor krijgen) kan **een opstap zijn naar de verdere persoonlijke ontwikkeling**.

Een manier waarop deze erkenning concrete vorm kan krijgen is een **verhoogd leefloon**, op die manier toont de samenleving aan de mensen die door omstandigheden nooit meer in staat zullen zijn om te werken dat hun inzet wel degelijk geapprecieerd wordt en biedt de samenleving hen ook de kans om een menswaardig bestaan te leiden.

Vrijwillige inzet kan dus een opstap betekenen naar de verdere groei, maar betekent ook voor sommigen een eindpunt. Sommige mensen zijn namelijk niet in staat om verder door te groeien naar de arbeidsmarkt. Maar kan de maatschappij dit wel aanvaarden en waarderen?

Een tweede punt dat bij beide tafels hoog op de agenda stond was het verschil tussen **het gestructureerd en het niet-gestructureerd vrijwilligerswerk**. Een stap naar het gestructureerd vrijwilligerswerk is vaak veel te groot voor een mens in armoede. Vandaar dat de nadruk moet gelegd worden op de zaken die armen nu al doen, zoals zorgen voor de kinderen van andere armen of de ramen wassen van de zieke buurvrouw, ... Toch werd hier direct het gevaar van dergelijke vrijwillige inzet benadrukt (fraude!). Het besluit dat rond dit onderwerp uit de bus kwam was, dat het wel mogelijk is om anderen te helpen, maar dat er een **hele papierwinkel** voor nodig is om in orde zijn. Men moet namelijk aanvragen om anderen te helpen en goedkeuring krijgen, dit vond men een beetje absurd: andere mensen helpen is een recht! Als positief punt ziet men wel dat als er iets misgaat, men nu wel **verzekerd** is (vrijwilligersverzekering).

'**Fraude**' was hét hoofdonderwerp bij beide uitwisselingstafels. De vrijwillige inzet van mensen wordt niet langer gevaloriseerd, integendeel: het wordt zelfs bestraft. Het probleem is vooral prangend voor mensen met een **invaliditeitsuitkering**: zij mogen praktisch niets meer doen, of ze worden bestraft als zwartwerker en dreigen een deel of heel hun uitkering te verliezen. Beide tafels waren het erover eens dat de nadruk bij vrijwillige inzet veel te sterk ligt op de bestraffing en bijna nooit op de erkenning van het goede werk dat mensen leveren. **Welzijnswerkers** duwen mensen dan maar steeds meer in de richting van gestructureerd vrijwilligerswerk, opleidingen en werk en kunnen eigenlijk de vrijwillige inzet niet aanmoedigen, door de consequenties die de armen boven het hoofd hangen. Maar als deze stappen (opleiding, trajectbegeleiding naar werk, ...) dan niet blijken te lukken, dan hebben de armen (die hun vrijwillige inzet moesten staken om in te stappen in deze nieuwe projecten) niets meer.

Het gezond verstand aan beide kanten werd hier als mogelijke oplossing gezien: Armen moet hun verstand gebruiken en geen ongeoorloofde risico's nemen in hun drang om anderen te helpen, maar ook de mensen die bestraffingen opleggen moeten hun gezond verstand gebruiken om het verschil te kunnen/ willen zien tussen echt zwartwerk en de gewone belangeloze inzet voor de medemens. Men is het erover eens dat **de wetgeving** rond die vrijwillige inzet moet aangepast worden, maar men is pessimistisch over de goede afloop hiervan. De armen geloven niet dat de maatschappij die hen al zo weinig erkenning geeft, juist voor hen de regels zal aanpassen.

En bijkomende reden waarom men zo streng optreedt tegen vrijwillige inzet, is **de mogelijke concurrentie die ze betekent voor de sociale economie**. Maar er zijn wel heel wat mensen die niet terecht kunnen binnen de sociale economie en juist voor die mensen zou het moeten mogelijk zijn om hun vrijwillige inzet te waarderen zodat ze zich ook weer nuttig kunnen voelen binnen de maatschappij zonder dat steeds het gevaar lopen hun uitkering te verliezen. Hier werd er duidelijk gepleit voor een 'en' 'en' verhaal. Het moet mogelijk zijn dat de sociale diensteneconomie bestaat naast de vrijwillige inzet van mensen zonder dat beide in concurrentie met elkaar treden.

Een laatste punt dat ook vaak aan bod kwam, was de **veranderende maatschappij**. Men suggereerde dat het in de maatschappij steeds meer elk voor zich is en dat de solidariteit tussen mensen afbrokkelt.

Als commentaar hierop kwam dat **mensen zo worden**, omdat elke hulp aan de medemens moet aangevraagd worden en als dat niet gebeurt, bestraft wordt.

Een andere kritiek op die stelling was dat de maatschappij helemaal niet meer geïndividualiseerd is en dat het **vrijwilligerswerk nog nooit zo succesvol was als nu**. Het enige probleem was dat er geen samenwerking is tussen de vele vrijwilligersinitiatieven. Hierop kwam als reactie dat samenwerking leidt tot grotere structuren en dat dit juist weer de armen afschrikt. Dit is inderdaad een moeilijke evenwichtsoefening. Aan de ene kant leidt meer samenwerking tot een beter resultaat, maar grotere structuren schrikken arme mensen af.

De eindconclusie was dat er vooral op wetgevend vlak nog steeds een lange weg af te leggen is.